

 BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS®

Spracovateľ informačného materiálu

Spracovateľom informačného materiálu o „Kamerových systémoch v bytových domoch“ je firma RYS®, autor projektov BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS®, DrogyVon a SILOČIARY BEZPEČNOSTI zamerané na ochranu domov hromadnej bytovej výstavby a prevenciu sídliskovej kriminality. RYS® je člen Občianskeho združenia Pomoc obetiam násillia a člen Expertnej skupiny pre prevenciu kriminality a bezpečné bývanie.

Materiál je spracovaný s ohľadom na právne normy platné v Slovenskej republike a vychádza z dlhoročných praktických skúseností pri prevádzkovaní monitorovacích zariadení v bytových domoch. Tento materiál nezahŕňa presný výklad legislatívy súvisiacej s prevádzkou kamerových systémov a jeho charakter je len informačný a odporúčací, nie záväzný.

Úvod

Rozvoj technológií zasiahol aj spôsob, akým sa snažíme chrániť svoj majetok. Kamerové systémy sa začali v čoraz väčšej miere inštalovať nielen za účelom ochrany verejných priestranstiev a inštitúcií, ale v poslednej dobe sú obľúbeným prvkom ochrany súkromného majetku, nevynímajúc bytové domy.

Nové technológie bez pochyby so sebou prinášajú mnohé výhody v živote, dôležité však je, aby sa využívali v súlade s platnou legislatívou a spôsobom, ktorý neohrozuje a neobmedzuje právo človeka na súkromie. Súčasná doba nás tlačí k múru a núti nás dobrovoľne sa vystavovať riziku straty úplného súkromia, počnúc používaním mobilných telefónov, internetu, platobných kariet, rôznych klubových či mestských kariet, ktoré ako „identifikačný, autorizačný a platobný prostriedok občana“, uľahčujú každodenný život, no zároveň sa stávajú priamym či nepriamym nositeľom informácií o spôsobe nášho života, kde bývame, kedy a kde cestujeme, kde a čo nakupujeme...

Čím viac informačných systémov obsahuje naše osobné údaje, tým zraniteľnejšia je „bariéra“, ktorá ich ochraňuje. Zásadnou otázkou v tejto oblasti preto zostáva potreba dokonalej kontroly spôsobu nakladania s osobnými údajmi jednotlivca.

Z pomedzi rôznych informačných systémov, ktoré obsahujú naše osobné údaje, sa kamerové systémy stali tým najdiskutovanejším technickým zariadením. Dôvod je zrejmý, poskytujú priamu informáciu o dotknutej osobe – jeho „obraz“, zachytávajú nielen jeho tvár či hlas, ale aj spôsob jeho správania, čím vstupujú priamo do jeho súkromia a osobného života.

Prečo sa i napriek takémuto všeobecnému negatívnemu postojú v mnohých prípadoch pristupuje k inštalácii kamerových systémov v bytových domoch? Pokúsime sa vysvetliť základné princípy projektu BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS® a využívanie kamerových systémov ako jedného z technických prostriedkov na ochranu majetku, zdravia a života obyvateľov bytových domov v praxi a odporúčané zásady pre ich prevádzkovanie.

1. Projekt BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS®

1.1 Charakteristika a dôvody vzniku projektu

Projekt BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS® sa realizuje od roku 1999 a jeho základným cieľom je vytváranie technicko-organizačných riešení smerujúcich k ochrane obyvateľov viacbytových domov a vytvoreniu podmienok ich bezpečného bývania.

Po politických zmenách v roku 1989 sa veľmi rýchlo menila aj spoločenská situácia v krajine a vytvárali sa vrstvy obyvateľstva s rôznou ekonomickou a sociálnou úrovňou. Začali sa objavovať dovtedy nepoznané symptómy sociálnej tiesne, ktoré sa navonok prejavovali nárastom kriminality viazanej na bytové vlámania, drogy a alkohol, činy bezdôvodného násillia a delikvenciu mládeže. Jednou zo základných príčin kriminality bola a je nezamestnanosť, problémy zabezpečiť si zákonnou cestou primeraný príjem alebo životné podmienky, nárast možností, pokles sociálnej kontroly, strata identity, strata susedskej súdržnosti, nadmerná anonymita, ale napríklad i negatívny vplyv mediálneho násillia.¹

V období politických a sociálnych zmien prišli aj zmeny vo vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Viac ako 60% obyvateľov Slovenska býva v bytových domoch a čoraz viac bytových domov prechádzalo do vlastníctva jednotlivých obyvateľov. Vytvárané boli spoločenstvá vlastníkov a správcovské spoločnosti, ktoré sa museli učiť, ako sa starať o bytové domy, ich prevádzku, údržbu, a tiež o ochranu a bezpečnosť obyvateľov. Napriek tomu, že práve mestá sú miestom ekonomického a kultúrneho rozvoja, nevyhnutne sa stávajú aj miestom s najakútnejším výskytom kriminality. To samozrejme okamžite pocítili obyvatelia sídlisk na vlastnej koži.

Strach z kriminality, poškodzovania majetku a ohrozovania života obyvateľov bytových domov bol prvým impulzom pre začatie projektových aktivít v mestskej časti Bratislava – Petržalka. A do spomínaného strachu a obáv je potrebné zahrnúť i tie aspekty života komunity, ktoré hoci nemôžu byť klasifikované ako trestná činnosť, sú komunitou považované za narušenie zdravia a bezpečia jej obyvateľov.¹

① *Podrobnejšie informácie o projekte BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS® je možné získať z internetovej stránky www.bezpecnebyvanie.sk.*

1.2 Základné ciele projektu

Od začiatku projektu bolo cieľom zvyšovať komplexnú bezpečnosť obyvateľov sídlisk. Projektové aktivity boli spočiatku sústredené najmä na zastavenie páchania trestnej a priestupkovej činnosti v spoločných priestoroch bytového domu a sústredili sa na technické riešenie ochrany pred vstupom nežiaducich a neoprávnených osôb do bytového domu. Tieto riešenia majú okamžitý efekt pre prevenciu kriminality, no sú nastavené tak, aby poskytovali dostatočné množstvo nástrojov na dodržiavanie všetkých právnych noriem dotýkajúcich sa prevádzkovania bytových domov vrátane ochrany pred požiarmi a ochrany osobných údajov.

Medzi základné ciele patria:

- zvýšenie bezpečnosti obyvateľov domu
- zníženie anonymity v dome
- zníženie rizika pohybu neoprávnených osôb v priestoroch domu
- zníženie rizika poškodzovania zariadení domu (vrátane technických prostriedkov požiarnej vybavenosti)
- zamedzenie páchaniu trestných činov a priestupkov v priestoroch domu

1.3 Pilotný projekt komplexnej ochrany bytového domu

Dôkazom je i pilotný projekt, ktorý sa realizoval **v roku 2000 na Rovniakovej ulici 14, Bratislava**. Nedostatočné zabezpečenie predmetného bytového domu spôsobovalo obrovské škody na zdraví a majetku obyvateľov. Bol to dom s dlhou históriou páchania trestnej činnosti v jeho priestoroch ako podpaľačstvo, predaj, distribúcia a užívanie drog, zaznamenané boli i fyzické napadnutia a znásilnenia vo výťahoch. Dom so 107 bytmi bol postavený v roku 1978 a v roku 2000 prešiel do vlastníctva jeho obyvateľov. Po poslednom veľkom požiari v spoločných priestoroch domu zostala polovica Petržalky bez

¹ V texte boli použité informácie z publikácie „Prevencia mestskej kriminality“, Rada Európy, 2002

elektrickej energie, pretože požiarom bol zničený rozvodný uzol. Požiar úplne zdevastoval veľkú časť pivničných a vstupných priestorov domu. Trvalo otvorené dvere a nevlúdne anonymné prostredie priťahovalo ďalšie problémy, ktoré sa viditeľne odrazili vo vandalizovaní celého interiéru spoločných priestorov bytového domu.

Obyvatelia domu na Rovniankovej 14 pochopili, že pokiaľ chcú zvrátiť takýto negatívny vývoj, musia začať zo správneho konca, ktorým sa ukázalo byť zabránenie vstupu cudzích osôb do bytového domu pomocou technických prostriedkov na princípe komunikácie, identifikácie a zábrany.

1.4 Vplyv technickej kontroly vstupu na bezpečnosť v bytovom dome

Adresný elektronický prístupový systém s obojstrannou kontrolou vstupu a výstupu v spojení s elektromagnetickým zábranovým systémom a komunikačným systémom boli základným predpokladom pre ďalšiu revitalizáciu celého bytového domu. Neskôr boli existujúce systémy doplnené aj o kamerový systém so záznamom udalosti. Inštaláciou komplexného balíka systémov sa eliminovalo vandalizovanie priestorov, znížila sa anonymita v dome a zvýšila sa bezpečnosť. Tento postup zabezpečil efektívne vynakladanie finančných prostriedkov na obnovu bytového domu, poskytol nástroje na zabezpečenie trvalo udržateľného stavu a následne i zvýšenie trhovej hodnoty bytov. Zároveň sa vybudovali tri základné piliere celého projektu, ktorými sú technické riešenia, organizačné opatrenia a človek.

Musíme zdôrazniť, že úspech pilotného projektu bol veľmi závislý od aktívneho prístupu členov domovej samosprávy, ktorí boli tretím pilierom projektu. Ich práca pri presadzovaní zmien a ich pozitívne pôsobenie na správanie obyvateľov domu prispelo výraznou mierou ku konečnému pozitívnemu výsledku.

Vyjadrenie predsedu Výboru domovej samosprávy Rovniankova 14, Ing. Petra Drdu potvrdzuje, že správna postupnosť krokov pri zvyšovaní bezpečnosti v bytovom dome je veľmi dôležitá: *“Je praxou overené, že jednotlivé časti projektu sú navrhnuté tak, aby poskytovali domovej samospráve nové jednoduchšie a pritom účinnejšie nástroje na výkon samosprávy. Celý projekt tak neplní len pasívnu funkciu ochrancu zdravia a majetku obyvateľov domu, ale ďalšou pridanou hodnotou tohto systému je, že obyvateľov aktívne vychováva a potláča ich anonymitu. Postaví jednoducho nie tretiu osobu, ale priamo každého z nich a bez toho, aby si to možno vôbec uvedomovali, neanonymnej úlohy osoby zodpovednej nielen za svoju bezpečnosť a majetok, ale aj bezpečnosť a majetok spolubývajúcich.”*

① *Viac informácií o bytovom dome Rovniankova 14 je možné získať z internetovej stránky www.rovniankova14.sk (stránka Spoločenstva vlastníkov bytov a nebytových priestorov Rovniankova 14, Bratislava)*

2. Expertná skupina a spolupráca s políciou a hasičmi

2.1 Organizačné zabezpečenie projektu

Bytový dom môže mať kvalitné technické zariadenia, prepracované organizačné opatrenia, ale pokiaľ zlyháva človek ako oporný pilier, dochádza k znehodnoteniu vynaloženého úsilia a finančných prostriedkov. Dôležitou časťou projektu je naučiť zástupcov vlastníkov a správcov bytových domov dlhodobo a efektívne využívať inštalované technické zariadenia ako záruku zlepšovania bezpečnostnej situácie a udržateľnosti novovytvorených podmienok. Vytvorili sme viacero materiálov informujúcich o postupoch pri zavádzaní technických prvkov kontroly vstupu do bytových domov, spôsobe komunikácie s obyvateľmi domu, ako i usmernia ohľadom prevádzkovania zariadení konzultované napr. s Úradom na ochranu osobných údajov, Prezídium PZ SR, ale tiež s Hasičským a záchranným zborom. Realizujeme bezplatné školenia pre prevádzkovateľov systémov a organizujeme stretnutia zástupcov bytových domov so zástupcami miestnej samosprávy, polície a iných služby poskytujúcich organizácií.

2.2 Expertná skupina pre prevenciu kriminality a bezpečné bývanie

Rada vlády SR pre prevenciu kriminality už dlhobojšie podporuje našu projektovú činnosť a snaží sa vytvárať predpoklady pre šírenie dobrých myšlienok v prevencii kriminality a podporovať snahu občanov o zvyšovanie bezpečnosti na sídliskách.

Už v roku 2007 sme sa obrátili na Radu vlády pre prevenciu kriminality s návrhom na bližšiu spoluprácu a následne sme oslovili Krajské riaditeľstvo PZ v Bratislave o podporu a vytvorenie pracovných skupín zložených z odborníkov v oblasti bezpečnosti a práva. Podnetom k takejto aktivite a vytvorenie zoskupenia odborníkov boli dlhoročné problémy, s ktorými sme sa veľmi často stretávali pri uplatňovaní vymožitelnosti práva v hromadnej bytovej výstavbe a dôležitým podnetom bol aj v tom čase realizovaný projekt DrogyVon.

Na základe našej iniciatívy navrhol Sekretariát Rady vlády SR pre prevenciu kriminality vytvorenie Expertnej skupiny pre prevenciu a bezpečné bývanie, ktorej cieľom je najmä navrhovať preventívne opatrenie v danej oblasti a zapojiť do práce expertnej skupiny odborníkov s praktickými skúsenosťami z projektov, ktoré sú už v súčasnosti realizované v danej oblasti.

Expertná skupina pre prevenciu a bezpečné bývanie pozostáva z odborníkov z oblastí prevencie kriminality, prevencie pred požiarom, právnej a sociálnej pomoci, technického zabezpečenia objektov, miestnej samosprávy ako aj iných osôb, ktoré môžu mať vplyv na realizáciu preventívnych aktivít a môžu napomôcť pri presadzovaní nových preventívnych opatrení v bytových domoch.

Zoznam členov Expertnej skupiny pre prevenciu a bezpečné bývanie (údaj k 12/2011)

1. Ing. Jozef Halcin, tajomník Rady vlády SR pre prevenciu kriminality
2. JUDr. Igor Sidorjak, starší právnik špecialista, Ministerstvo vnútra SR
3. Mgr. Ladislav Fatura, starosta, Mestská časť Bratislava - Vrakuňa
4. Peter Grečko, projektový manažér, Bezpečné bývanie RYS
5. kpt. Ing. Daniela Dvorščáková, vrchná inšpektorka, Prezídium Hasičského a záchranného zboru
6. JUDr. Jaroslava Zányiová, riaditeľka, Ministerstvo financií SR
7. Mgr. Ľuboš Stankovianský, vrchný inšpektor, Úrad na ochranu osobných údajov SR
8. JUDr. Ivan Breier, prokurátor, Generálna prokuratúra SR
9. JUDr. Alexander Kliment, starší referent špecialista, Prezídium policajného zboru SR
10. JUDr. Stanislav Križovský, PhD., Vysoká škola bezpečnostného manažérstva
11. Ing. Daniela Stábová, hlavná štátna radkyňa, Sekretariát Rady vlády SR pre prevenciu kriminality

2.3 Spolupráca s políciou

Celý projekt BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS® je zameraný na ochranu zdravia obyvateľov bytových domov a ich majetku a preto prirodzeným vývojom bolo začlenenie Polície SR do projektových aktivít. Polícia sa stala aktívnou súčasťou projektu a v mnohých prípadoch, najmä v problematických domoch, zohrala významnú úlohu.

Náš projekt ponúka možnosť reálnej spolupráce a prepojenia medzi políciou a občanmi s využitím technických a organizačných prvkov projektu. Spolupráca zahŕňa tieto aktivity:

- stretnutia „Občania a polícia“
- policajť na domových schôdzkach
- kontrolovaný vstup „územára“ do bytového domu
- sprístupnené domy označené nálepkou
- pomoc pri objasňovaní trestnej činnosti

Zavedenie používania elektronických prístupových systémov v mnohých lokalitách prispieva výraznou mierou k znižovaniu kriminality vplyvom kontrolovaného vstupu osôb do obytných domov. Využitie tohto spôsobu identifikácie pri vstupe do objektu aj pre potreby polície bolo iniciované zo strany OR PZ Bratislava Petržalka, kde sa projekt začal v roku 2002 úspešne rozvíjať a čoraz viac domov využívalo takýto spôsob ochrany svojho majetku. Polície má prístup do bytového domu za účelom preventívnej kontroly a výkonu služby v prípadoch domáceho násillia, vandalizovania majetku či prebývania bezdomovcov. Bytový dom, ktorý pristúpi na spoluprácu je označený registrovanou nálepkou na vchodových dverách „**Tento dom je pod zvýšeným dohľadom polície**“, čo má pre potenciálneho páchatel'a, keď už nie odstrašujúci, tak aspoň varovný charakter.

V súčasnosti je zapojených do spolupráce s políciou **545 bytových domov** v Bratislave v mestských častiach Bratislava V a Bratislava IV a v Nitre.

2.4 Spolupráca s hasičmi

Našou snahou je začleniť do projektu aj ďalšie zložky integrovaného záchranného systému, ako sú Hasičský a záchranný zbor a Záchranná zdravotná služba. Nakoľko spolupráca s políciou bola prijatá pozitívne a má vplyv na poklese kriminality (v Bratislave – Petržalke, kde je projekt najrozšírenejší, bol deklarovaný **pokles kriminality až o 60%**), považujeme za prirodzené pokračovať týmto smerom a pridať ďalší dôležitý článok reťazca bezpečnosti občana, ktorým je protipožiarna prevencia.

Základným zámerom je neustále vylepšovať technicko-organizačné riešenia v rámci projektu tak, aby napomáhali pri protipožiarnnej prevencii viacbytových domov a tiež poskytli účinné nástroje pre HaZZ pri výkone ich služby. Naše aktivity sa rozšírili aj na Českú republiku, kde je projekt tiež realizovaný a problematika bytových domov a prevencie pred požiarmi je takmer totožná.

2.5. Predstavenie projektu v zahraničí

Naše skúsenosti z praxe potvrdzujú správnosť technického a organizačného riešenia obsiahnutého v projekte, čo ocenili viaceré inštitúcie a odborníci. Počas 15.ročníka Medzinárodné veľtrhu SECURITY BRATISLAVA udelila hodnotiaca komisia a organizátor EXPO DESIGN projektu BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS® **Čestné uznanie PRIX SECURITY BRATISLAVA.**

Na základe zverejnenej výzvy Európskej siete pre prevenciu kriminality (EUCPN) sme predstavili základné prvky projektu na 6. výročnej konferencii o najlepšej praxi v prevencii kriminality EUCPN, ktorá sa konala v Lisabone (Portugalsko) v decembri 2007. Projekt oslovil aj zástupcov z Francúzska, ktorí vyzdvihli jeho prínos a navrhli, ako predsedajúca krajina, v druhom polroku 2008, aby sa nadchádzajúca výročná konferencia tematicky zamerala práve na problematiku situačnej prevencie. Zároveň sme boli pozvaní do Paríža na konferenciu EUCPN, ktorá sa konala v novembri 2008. Pri tejto prezentácii sme sa zamerali najmä na projekt DROGYVON, jeho štruktúru, ciele a situáciu po dvoch rokoch aktivít.

V roku 2010 sme mali možnosť náš projekt predstaviť britskej organizácii National Policing Improvement Agency (NPIA - Národná agentúra pre zvýšenie kvality policajných služieb), ktorá nás pozvala na medzinárodnú konferenciu o bezpečnosti na sídliskách s názvom "Joining up at the front line". Konferencia sa konala pod záštitou NPIA, LGA (asociácia miestnych samospráv) a Metropolitnej polície Londýn. Predstavené boli najlepšie projekty prevencie sídliskovej kriminality z rôznych krajín Európskej únie.

Prezentácia projektu v zahraničí

- 2011 – konferencia „Mestské kamerové systémy a ochrana osobných údajov“ v Prahe, ČR
- 2010 – prezentácia projektu na konferencii EUCPN o najlepšej praxi v Bruseli, Belgicko
- konferencia „Joining up at the front line“, organizovaná NPJA/IDeA a LGA, s podporou londýnskej Metropolitnej Polície, Londýn, VB
- 2009 - Medzinárodný veľtrh Amper 2009 v Prahe, ČR
- 2008 - trojdňové stretnutie odborníkov na prevenciu kriminality zo SR a ČR
- prezentácia projektu na konferencii EUCPN o najlepšej praxi v Paríži, Francúzsko
- 2007 - predstavenie projektu v Rumunsku a Bulharsku na Dňoch polície
- prezentácia projektu na konferencii EUCPN o najlepšej praxi v Lisabone, Portugalsko
- 2006 - prezentácia nových metód na seminári „Mestské kamerové systémy“ v Brne, ČR
- prezentácie v Maďarsku
- 2005 - prezentácia v Bratislave pre Ministerstvo vnútra Českej republiky

3. Technické riešenie projektu

Základné technické prvky kontroly vstupu využívané v bytových domoch

V technickej časti projektu sú odporúčané systémy a zariadenia, ktoré boli vyvíjané a testované pre účely projektu. Dôraz sa kladie nielen na kvalitu zariadení, ale aj ich efektívnosť a spoľahlivosť pri prevádzke v bytových domoch, ktoré majú bezpochyby vlastné prevádzkové charakteristiky odlišné, napr. od priemyselných objektov alebo administratívnych budov. Dôležitým kritériom pri výbere výrobku bola aj plná kompatibilita s ostatnými zariadeniami kontroly vstupu, možnosť inovácie, rozšírenia a prispôsobenia jeho vlastností potrebám vyplývajúcich z požiadaviek konkrétneho objektu. Odporúčané systémy patria medzi moderné zariadenia prístupových a zábranových systémov a môžu byť doplnené o technické prvky zabezpečujúce bezpečný únik osôb pri havarijnej situácii na únikovej ceste. Pri ich správnej inštalácii a dodržiavaní všetkých, či už technických alebo organizačných prevádzkových pokynov, svojimi vlastnosťami splňajú základné nároky na zabezpečenie únikových ciest.

Bezpochyby dôležitá je aj postupnosť inštalácie jednotlivých systémov, čím sa kontinuálne zvyšuje stupeň bezpečnosti domu podľa potreby. Projekt vychádza v zásade z nasledovného odporúčaného postupu inštalácie systémov:

1. komunikačný
2. zábranový – prístupový
3. identifikačný – prístupový
4. kamerový

Komunikačný systém - komunikačný systém v dome je veľmi dôležitý pre dorozumievanie sa s návštevou a zabezpečenie kontrolovaného vstupu návštevy do objektu z bytu. Je bežné, že z bytov sa otvárajú dvere bez toho, aby sa dotýčny obyvateľ spýtal, koho do domu vpúšťa a tu dochádza k úplnému zlyhaniu všetkej snahy zvýšiť bezpečnosť. Preto, ak sa uvažuje o vynaložení finančných prostriedkov na kvalitný komunikačný systém, s určitosťou sa odporúča inštalácia digitálnych dvojvodičových systémov, nie analógových. Digitálne systémy umožňujú kontrolu prevádzky systému, či funkciu interkomu. Funkcia interkomu - volania z domáceho telefónu na iný domáci telefón v dome, je výhodou aj pre starších a imobilných ľudí, ktorí môžu komunikovať so susedmi veľmi jednoducho a rýchlo.

Odporúčané systémy v projekte: DDS KARAT; výrobca Tesla Stropkov, a.s.

Prístupový systém - prístupové systémy umožňujú kontrolu vstupu a výstupu a tiež pohybu osôb v zabezpečenom priestore objektu. Sú vyrábané v sieťovom vyhotovení s možnosťou kontroly 32 operačno-pamäťových jednotiek (dvier, brán, výťahov...). Je jedným z oporných technických prvkov celého projektu, pretože zabezpečuje veľmi dôležitú identifikáciu osôb oprávnených vstupovať do domu. Takouto osobou sú nielen obyvatelia domu, ale i návštevy, pracovníci firiem poskytujúcich služby, ako výťahári, upratovacie práce, poštovní doručovatelia a pod.

Odporúčané systémy v projekte: DEK SIETĚ, BES, software BBIQ; výrobca RYS

Zábranový systém - elektromagnetický zámok je zariadenie slúžiacie na zabezpečenie vstupu do chráneného priestoru. Patrí medzi kľúčové časti vstupného systému, pretože predstavuje prvotnú zábranu vstupu nepovolanej osoby. Výber zámku závisí od typu dverí a frekvencie ich otvárania.

Odporúčané systémy v projekte: elektromagnetické zámky; výrobca Openers&Closers, Srl.

V súčasnosti je odporúčanými systémami zabezpečených približne 1650 bytových domov v rôznych mestách na Slovensku a v Čechách (napr. v Bratislave, Nitre, Bánovciach nad Bebravou, Banskej Bystrici, Žiline, Poprade, Košiciach, Prahe, Brne, Ostrave a Ústi nad Labem).

Poznámka: Bytovým domom treba rozumieť jedno popisné číslo (vchod). Presný počet takto zabezpečených vchodov nie je možné zistiť. Uvádzaný počet sa odvíja od počtu databáz identifikátorov poskytnutých prevádzkovateľmi prístupových systémov pre potreby Centrálnej evidencie identifikátorov (CEI) a služby Straty a nálezy identifikátorov (SaNI), ktorú zdarma poskytujeme širokej verejnosti.

① *Viac informácií o CEI a SaNI je možné získať na www.rys.sk/sani*

3.2 Štandardná prevádzka kontroly vstupu v praxi

Prístupové systémy odporúčané v projekte poskytujú širokú variabilitu a viaceré možnosti prevádzkovania. Nasledujúce kroky popisujú najštandardnejší systém prevádzky prístupového systému, ktorý sa využíva vo viac ako 70% bytových domoch zapojených do projektu. Predpokladá vytvorenie jednej bezpečnostnej zóny na vstupných dverách do bytového domu a to inštaláciou prístupového systému spolu s elektromagnetickými zámkami s možnosťou kontroly vstupu i výstupu osôb.

- 1) **Elektromagnetické zámky** sú inštalované na vstupných dverách v počte 2 ks a to jeden v hornej a druhý v dolnej časti dverí. Nárazová platnička sa upevní na krídlo dverí a telo zámku sa inštaluje do dverového rámu (zárubne), čo si vyžaduje úpravu dverí a vyrezanie otvorov pre vsadenie zámkov.
- 2) Elektromagnetické zámky sú ovládané operačno-pamäťovou jednotkou s uloženými číslami oprávnených identifikátorov. **Operačno-pamäťová jednotka** je umiestnená v chránenom priestore v blízkosti dverí. Dotyková plocha/bezkontaktná čítačka slúži na sprostredkovanie prenosu identifikačného čísla do operačno-pamäťovej jednotky. V prípade dotykovej plochy je táto osadená do vandaluvzdornej chráničky, ktorá zabráni poškodeniu dotykovej plochy pri možnom točení alebo neodbornej manipulácii.
- 3) **Vstup a výstup oprávnených osôb – držiteľov identifikátorov z objektu** bude možný po použití identifikátora (kontaktné priloženie na dotykovú plochu / priloženie do čítacieho poľa bezkontaktnéj čítačky), operačno-pamäťová jednotka vyhodnotí oprávnenosť vstupu/výstupu a uvoľní elektromagnetický zámok. Odblokovanie elektromagnetického zámku bude sprevádzané aj zvukovou signalizáciou za pomoci pripojeného piezosignalizátora.

Oprávnenou osobou sú obyvatelia domu (majitelia, nájomníci) a osoby poskytujúce služby na základe zmluvného vzťahu.

- 4) **Vstup návštevy** – projekt podmieňuje prevádzku prístupového systému predchádzajúcim sprevádzkovaním komunikačného systému. Prevádzka odporúčaných dvojvodičových systémov umožňuje výber prevádzky s možnosťou odblokovania dverí z bytu alebo prevádzka, kde je možná len komunikácia bez možnosti odblokovania z bytu s výnimkou, napr. imobilných, starších alebo inak hendikepovaných obyvateľov, ktorým je selektívnym spôsobom cez užívateľské práva povolené otváranie z bytu.

Naším odporúčaním je nevyužívať odblokovanie vchodových dverí z bytov z dôvodu vyššej bezpečnosti. Obyvatelia domu si pri tejto prevádzke musia vždy návštevu vyzdvihnúť dole pri vchode a tiež ju odprevadiť pri odchode. Takto bude za osobu - návštevu, ktorej sa umožní vstup do domu a prechod k bytu, zodpovedať konkrétna osoba. Návšteva sa nebude v dome pohybovať nekontrolovane, nebude v dome blúdiť, prípadne sa nedopustí priestupkovej alebo trestnej činnosti.

- 5) **Výstup návštevy** – ako už bolo spomenuté v bode 4, obyvateľ domu musí návštevu odprevadiť dole k vchodovým dverám a odblokovať dvere použitím identifikátora. V prípade, že je v dome povolené otváranie z bytu a je inštalovaný komunikačný systém – elektrický vrátnik z oboch strán dverí, môže návšteva zísť k vchodovým dverám bez sprievodu obyvateľa, vyzvoní byt, ktorý navštívila a po odblokovaní dverí z bytu opustí bytový dom.
- 6) **Akustická signalizácia** - operačno-pamäťová jednotka DEK SIEŤ má integrovanú funkciu ČSD (časového snímača dverí), ktorý slúži na sledovanie dĺžky otvorenia dverí. Ak nie sú dvere zatvorené do nastaveného časového limitu, napr. 2 min, aktivuje sa zvuková signalizácia prostredníctvom sirény. Týmto spôsobom je možné kontrolovať aj násilné otvorenie dverí, prípadne použitie núdzového výstupného tlačidla.

3.3 Riešenie výstupu osôb z bytového domu v prípade núdzovej situácie

EMZ svojimi vlastnosťami vyhovujú predpisom o zabezpečení únikových ciest. V prípade výpadku alebo vypnutí elektrického prúdu sa dvere odblokovujú automaticky - únikové cesty sú voľne priechodné.

Pokiaľ nie je prívod elektrického prúdu prerušený, dvere môže odblokovať ktorákoľvek osoba použitím núdzového výstupného tlačidla. Rozbitím sklíčka na tlačidle sa dvere trvalo odblokovujú.

3.4 Odporúčanie pre správne umiestnenie a inštaláciu Núdzového výstupného tlačidla

Núdzové výstupné tlačidlo by malo byť umiestnené na viditeľne označené a prístupné miesto. Môžu byť inštalované na miestach, kde sa nevyžaduje inštalácia panikového východového uzáveru.

Vlastnosti núdzového výstupného tlačidla:

- tlačidlo by malo mať zelený kryt;
- tlačidlo musí byť označené značkou „Núdzové otvorenie“ . Táto značka by mala byť dostatočne veľká a ľahko čitateľná;
- tlačidlo sa musí ovládať jedným úkonom;
- tlačidlo musí byť viditeľné aj v prípade výpadku prúdu. Toto môže byť dosiahnuté podsvietením značky (tabuľky) núdzového tlačidla, čo osvetlí aj samotné tlačidlo alebo použitím fotoluminiscenčnej značky;
- viditeľnosť tlačidla môže byť zabezpečená podsvietením tlačidla prostredníctvom integrovanej funkcie, alebo iným osadením svetelného zdroja vo vnútri tlačidla;
- po stlačení tlačidla musí byť prerušený prívod elektrickej energie a zámok uvoľnený;
- ak je to možné, zabezpečená by mala byť svetelná signalizácia – červená pre uzamknuté dvere a zelená pre odblokované dvere;
- výhodou je, ak je tlačidlo vybavené aj akustickým varovným signálom.

Umiestnenie núdzového výstupného tlačidla:

- musí byť ľahko spozorovateľné a umiestnené tak, aby bolo bezprostredne viditeľné spolu s dverami,
- 0,9 – 1,2 m nad úrovňou podlahy,
- Max 0,5m bočne od dverí bočne, ale nie na strane dverových pántov.

Tieto informácie vychádzajú z usmernení vydaných CFPA Europe (Konfederácia asociácií požiarnej ochrany), European Guideline, CFPA-E Guideline No. 2:2007, Panic & emergency exit devic.

3.5 Odporúčaný postup pri inštalácii prístupového systému v súvislosti s požiarou prevenciou

- z pohľadu požiarnej bezpečnosti podľa projektovej dokumentácie určiť typ dverí, na ktorom bude inštalovaný prístupový a zábranový systém;
- pokiaľ projektová dokumentácia chýba, zabezpečiť jej vypracovanie u špecializovanej firmy, požiadať požiarneho technika o obhliadku (tieto služby sú vo väčšine prípadov platené);
- konzultovať technické riešenie zabezpečenia s montážnou firmou, a poskytnúť jej potrebné informácie týkajúce sa požiadaviek na zabezpečenie únikových ciest;
- **zabezpečiť núdzové otvorenie** – núdzové výstupné tlačidlo, konzultovať jeho umiestnenie a prevádzkové vlastnosti;
- vypracovať evakuačný plán a protipožiarne zásady domu (vypracuje požiarneho technik), a umiestniť ich na prístupné miesto v dome;
- označiť únikové cesty a únikové východy;
- oboznámiť všetkých obyvateľov domu s protipožiarnymi opatreniami a únikovými cestami.

3.6 Výhody technických zariadení zahrnutých do projektu z pohľadu požiarnej bezpečnosti

3.6.1 Elektromagnetické zámky

Základom pre zlepšenie požiarnej bezpečnosti sú nepochybne elektromagnetické zámky, ich inverzný systém prevádzky, schopnosť odblokovať dvere na únikovej ceste za pomoci núdzového výstupného tlačidla a možnosť pripojenia akustickej alebo svetelnej signalizácie.

Z pohľadu požiarnej ochrany je nutné spomenúť nasledovné vlastnosti elektromagnetických zámok:

- a) **pri výpadku alebo vypnutí prúdu sú dvere voľne priechodné**
elektromagnetické zámky sú **inverzné**, tzn. dvere sú zablokované, pokiaľ je k zámkom privádzaný prúd. V prípade prerušenia prívodu elektrického prúdu k zámkom sú tieto okamžite uvoľnené. Prerúšením prúdu môže byť napr. štandardné použitie elektronického identifikátora, použitím výstupného tlačidla alebo núdzového tlačidla, náhodný výpadok elektrického prúdu, vypnutie elektrického prúdu v prípade vypuknutia požiaru;
- b) **bez mechanických častí – nehrozí riziko náhodného zaseknutia či uzamknutia**
elektromagnetické zámky **neobsahujú žiadne mechanické časti** a preto je zaručená ich dlhá životnosť pri frekventovanom otváraní dverí a nehrozí riziko zaseknutia mechanických častí, alebo náhodného uzamknutia, či zalomenia mechanického kľúča, ako je to pri mechanických uzamykacích systémoch. Zároveň sú odolné aj voči poškodeniu pri násilnom otvorení, napr. ak je v prípade núdze potrebné dvere otvoriť neštandardne vypáčením, „vytrhnutím“ (pri zásahu hasičskej jednotky). Ani v takom prípade nedôjde k poškodeniu zámok a dverí;
- c) **možnosť pripojenia núdzového výstupného tlačidla**
prístupový systém v spojení s elektromagnetickými zámkami je okrem štandardných prvkov – elektronický identifikátor, tlačidlo domáceho telefónu, výstupné tlačidlo, diaľkové otvorenie z PC pri vzdialenej správe objektu, **ovládateľný aj núdzovým výstupným tlačidlom**. Takéto tlačidlo je schopné odblokovať bez použitia ďalších prostriedkov z jedného miesta požadovaný počet dverí okamžite a trvalo - na dobu potrebnú pre zásah napr. hasičskej jednotky;
- d) **kompatibilita s EPS**
prístupový systém a núdzové výstupné tlačidlo je pripojiteľné a kompatibilné so štandardne používanými EPS;
- e) **kontrola a signalizácia stavu dverí**
prístupový systém je schopný kontrolovať a signalizovať (zvuková alebo svetelná signalizácia) stav dverí, či sú dvere elektricky blokové, či boli násilne otvorené, či bolo použité núdzové výstupné tlačidlo a pod., a tieto udalosti sú zaznamenávané aj v dátovej podobe.

3.6.2 Prístupový systém

Prístupové systémy DEK SIEŤ a BES odporúčané v technickom riešení projektu BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS sú decentralizované, čím spĺňajú nielen požiadavku vyššej bezpečnosti, ale sa prispôbujú svetovým trendom v danej oblasti. Znamená to, že aj keď sú systémom zabezpečené viaceré dvere (napr. hlavný a zadný vchod do bytového domu), nie je možné pri poruche elektroniky jednej operačnej jednotky v systéme zablokovať viac ako jedny dvere. No i pri zlyhaní elektroniky je možné elektromagnetické zámky odblokovať prostredníctvom núdzového výstupného tlačidla.

Tieto systémy nepatria medzi najlacnejšie technické zariadenie pre ovládanie elektromagnetických zámok, a to hlavne preto, že chceme, aby spĺňali bezpečnostné kritéria pre bytové domy.

3.7. Konflikt medzi prevenciou pred požiarmi a prevenciou kriminality

3.7.1 Nesúlad pri presadzovaní zásad požiarnej prevencie a prevencie kriminality

Povinnosť chrániť si svoj majetok a zdravie pred možným poškodením vyplýva z §415 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník: „**Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí.**“ Je povinnosťou každého občana konať tak, aby predchádzal alebo zamedzil vzniku a šíreniu kriminality v akejkoľvek forme. Bezpečnosť je skutočne zodpovednosťou každého, no každý obyvateľ bytového domu by to mal pociťovať nielen ako svoju povinnosť vyplývajúcu zo zákona, ale i ako svoje právo, právo pokojne užívať svoj majetok a na zabezpečenie tohto práva by mal mať možnosť použiť primerané nástroje. Nové podmienky v zabezpečovaní bytových domov si vyslúžili pochvalu ale i kritiku a v niektorých prípadoch dostali nádych kontroverznosti. Kontroverzia vyplýva z nedostatočnej informovanosti dotknutých osôb a z neexistujúceho usmernenia zo strany kompetentných, ako zabezpečiť prevenciu pred požiarmi v bytovom dome a zároveň neznižovať stupeň ochrany obyvateľov pred páchaním trestnej činnosti. Obyvateľ domu tak počúva z jednej strany, aby sa dobre zabezpečil a uzamkol dvere pre vlastnú ochranu a z druhej počúva, aby pre svoju bezpečnosť ponechal dvere otvorené. Počas realizácie projektu nám boli zo strany zástupcov vlastníkov a správcovských spoločností adresované mnohé otázky ohľadom dodržiavania požiaro-bezpečnostných predpisov a súvisiacich právnych noriem.

3.7.2 Realita v bytových domoch

Väčšina hlavných vchodov do bytových domov slúži aj ako únikový východ a preto nie je možné na takýchto dverách využiť 100% kontrolu a identifikáciu pri výstupe osôb z bytového domu. Dvere musia byť zabezpečené tak, aby mohli osoby v prípade núdze bez prekážok uniknúť z objektu. Problémom však je vytvoriť také zabezpečenie, ktoré poskytne možnosť úniku len v prípade núdze a nie trvalo. Zariadenia inštalované za účelom úniku v núdzi sú ľahko a často zneužívané.

V praxi sa stáva, že i napriek tomu, že sú dvere kontrolované veľmi kvalitným prístupovým systémom, do vnútra sa dostávajú osoby so zlým úmyslom. Dostanú sa tam jednoducho, popri staršej osobe, dieťaťu, ktoré sa vracia domov zo školy, matke s kočíkom...toto sú skupiny obyvateľov, ktorí nie sú schopní fyzicky zabrániť inej osobe, najmä ak je to muž väčšej postavy, vstúpiť s nimi do domu. Ak takýto človek spácha trestný čin v bytovom dome, kde nie je kontrolovaný výstup z domu, nič mu nebráni nekontrolovane dom opustiť, pretože má na to vytvorené podmienky. Nič ho nezdrží, nič ho nenúti správať sa inak, ako normálna návšteva, ktorá odchádza od známych. Terčom zlodejov sa stávajú ľahko prístupné spoločné priestory domov, ako sú pivnice, chodby, sušiarne či bicyklárne, ale neobídu ani technické prostriedky požiarnej vybavenosti, kradnú hasiace prístroje, hadice a prúdnice.

Z tohto dôvodu sme po konzultáciách s obyvateľmi pristúpili k obojstrannej kontrole vstupu a výstupu. V prípade obojstrannej kontroly dverí musí páchatel' zneužiť núdzové výstupné tlačidlo, prípadne iné núdzové zariadenie, ktoré bývajú z pravidla prepojené s iným signalizačným zariadením. Páchatel' síce z bytového domu unikne, ale na svoje správanie minimálne upozorní a obyvatelia môžu konať. Tu musíme konštatovať, že zneužívanie núdzového tlačidla neguje všetku vynaloženú snahu obyvateľov domu a núti ich investovať do ďalších technických prostriedkov, napr. monitorovacieho systému a pod.

Spokojnosť je výrazná všade tam, kde ľudia poznali stav pred zavedením spomínaných prvkov a môžu ho pri dennom užívaní bytového domu porovnať so stavom po realizácii projektu. Za predpokladu správneho organizačného postupu, t.j. dôsledného oboznámenie všetkých obyvateľov s prevádzkou prístupového systému a možnostiach odblokovania dverí v núdzi, o umiestnení a funkčnosti núdzového výstupného tlačidla, sa výrazne zvýšila bezpečnosť. Stáva sa však, že nie všade sa inštalujú technické prvky správne, alebo sa nedostatočne zabezpečí poučenie obyvateľov domu o ich správnom používaní. Práve tu je dôležité, aby realizátor odolal tlaku odberateľa a napr. z dôvodu nižšej ceny neustúpil od správnej inštalácie, resp. splnil si všetky povinnosti, aj čo sa týka manuálov a poučení pre užívateľov.

3.7.3 Mechanické zamykanie vchodov

V súčasnosti je najčastejšie diskutovanou problematikou výstupu z objektu. To, čo bolo obvyklé na dverách z vnútra, t.j. kľučka, je v očiach mnohých laikov jediný správny princíp antipanikového výstupu bytového domu.

Hlavne v minulosti boli v bytových domoch používané klasické mechanické kľúče a FAB vložky. Doteraz je možné stretnúť sa s veľkým počtom bytových domov, kde napríklad počas nočných hodín vstupné dvere do domu uzamykajú a teda rýchly zásah zdravotníckej služby alebo požiarnikov je obmedzený. Podmienka uzamykať vchod počas nočných hodín je dokonca ustanovená v mnohých domových poriadkoch, čo je v rozpore s protipožiarnymi zásadami. Tento nedostatok sa toleruje a nemáme poznatky, ako sa v minulosti tento nedostatok zo strany hasičov pri hlavných vchodových dverách riešil.

Ďalší problém nastáva, pokiaľ sa niekto rozhodol úmyselne poškodiť zámku a upchal ju, napr. zápalkou z oboch strán. Ak boli v tom čase dvere uzamknuté, obyvatelia zostali paralyzovaní, pretože dvere sa nedali ani mechanicky, ani elektricky odomknúť. Musela byť privolaná kľúčová služba, prípadne museli obyvatelia domu použiť na odblokovanie hrubé fyzické násilie. Nebolo možné žiadnym organizačným alebo technickým prvkom zabezpečiť rýchle a jednoduché odstránenie poruchového stavu. Tento stav je podľa nášho názoru oveľa zložitejší na riešenie, ako v prípade použitia elektronických prístupových systémov. Poškodená FAB vložka a prípadne všetky kľúče, museli byť vymenené, čo predstavovalo aj zbytočné finančné náklady pre dom. Ak bol zámok vypáčený dochádzalo k poškodeniu zámku i dverí. V prípade používania elektromechanických zámkov s jazýčkovým mechanizmom, dochádza najmä v domoch s vysokou frekvenciou otvárania vchodových dverí k poškodeniu a mechanickému opotrebeniu zámku, čo predstavuje riziko obmedzenia únikovej cesty v prípade núdze v prípade ak sa takýto zámok zasekne.

3.7.4 Poskytovanie pravdivých informácií zo strany kompetentných

Pri kritike elektronických prístupových systémov sa v mnohých prípadoch odvoláva na povinnosť inštalovať prístupový systém tak, aby sa vchodové dvere, ktoré sú zároveň únikový východ z obytného domu, dali z vnútornej strany otvárať „kľučkou“. Toto tvrdenie je z nášho pohľadu veľmi všeobecné, pretože sa tým kľučka definuje ako jediné vhodné zariadenie pre tento účel. Na to, aby takéto tvrdenie mohlo byť opodstatnené, je nevyhnutné posúdiť miestne podmienky bytového domu a z toho vyplývajúci charakter vstupných dverí.

Veľmi významnú rolu vo formovaní pocitov ohrozenia u obyvateľstva hrajú médiá. Správy o trestných činoch tvoria väčšiu časť sociálnej komunikácie. Média ako neustranného svedka, nemožno robiť zodpovedným za pocity ohrozenia. Keďže však médiá majú rozhodujúcu rolu v poskytovaní informácií o kriminalite a prevencii [aj požiarnej], môžu mať negatívny vplyv z dôvodu prílišnej dramatizácie a zveličovania skutočnosti.¹

V minulosti sme sa stretli viackrát s prezentovaním zavádzajúcich informácií v printových i elektronických médiách. Nedostatočný alebo nepresný výklad právnych a technických noriem protipožiarnej bezpečnosti dáva priestor na kontroverziu a vyvoláva v ľuďoch už spomínaný strach a neistotu. Vyjadrenia o tak vážnych veciach, ako je ochrana zdravia a života nesmú vyvolávať v ľuďoch paniku, ale naopak, majú ich usmerniť, poradiť im a poskytnúť informácie o tom, ako sa vzniknutá situácia dá a má riešiť. Zástupcovia polície sa počas spolupráce s občanmi v rámci projektu presvedčili, že nie vždy je vhodné pristupovať k veciam výlučne reštriktívne. Náprava a zmena stavu sa dosahuje oveľa ľahšie, ak má občan pocit, že na tej „druhej“ strane stojí jeho partner, ktorý mu je pri riešení problémov ochotný pomôcť.

Hasičský a záchranný zbor patrí podľa prieskumov verejnej mienky medzi jednu z naj dôveryhodnejších inštitúcií na Slovensku. Preto by bolo z nášho pohľadu správne a vhodné začať bližšie spolupracovať so zástupcami bytových domov na podobnom princípe ako to robí Polícia.

4. Kamerové systémy

Kamerové systémy majú aj v našom projekte samostatné miesto, nakoľko ich inštalácia a prevádzkovanie vyžaduje väčšiu pozornosť a úvážlivosť. Na kamerové systémy sme boli zvyknutí hlavne v bankách, budovách úradov či v priemyselných objektoch. Nastal však čas, kedy sa monitorovacie zariadenia dostávajú k bežným užívateľom, v našom prípade obyvateľov bytových domov, ktorých snahou je ochrana ich majetku, zdravia a života.

Tak ako je to aj v prípade častejšieho pohybu policajnej hliadky v okolí domu, tak i v prípade kamier má ich výskyt dvojaký vplyv na zmýšľanie človeka. Pre niekoho to znamená, že sa bude cítiť bezpečnejšie, pre iného je to znak, že toto okolie nie je až také bezpečné, keďže je potrebná prítomnosť kamier. Pri zmienke o inštalácii kamier v bytových domoch sa u každého obyvateľa prejaví chvíľkový strach a obava zo zneužitia záznamov, z možnosti presnej kontroly, kedy a s kým prišli domov a pod. Každý by si našiel aspoň jeden dôvod prečo povedať kamerám nie. Pokiaľ však funguje komunikácia a dobrá informovanosť medzi obyvateľmi bytového domu, podobné obavy sa dajú úplne alebo aspoň vo väčšej miere vyvrátiť argumentáciou opretou o konkrétne opatrenia smerujúce k zamedzeniu akéhokoľvek zneužitia záznamov z kamier.

Inštalácia kamerových systémov v bytových domoch musí mať presné pravidlá a zásady, pretože dochádza k monitorovaniu v priestoroch, kde obyvatelia domu očakávajú už vyššiu mieru súkromia, na rozdiel od monitorovania osôb v banke alebo na verejnom priestranstve.

4.1. Posúdenie úrovne bezpečnosti a stavu bytového domu z pohľadu prevencie kriminality.

Tak ako sme už spomenuli, pri zabezpečovaní ochrany bytového domu by mala existovať logická postupnosť. Nie je vhodné, aby sa hneď po zistení problému nainštalovali kamery a očakával sa pozitívny výsledok. Je potrebné posúdiť technický stav celkového zabezpečenia domu a zistiť príčiny, prečo k problémom dochádza.

Najčastejšími problémami v bytových domoch je pohyb neoprávnených osôb v spoločných priestoroch domu a s tým súvisiace:

- poškodzovanie týchto priestorov,
- znečisťovanie priestorov z dôvodu prespávania bezdomovcov,
- predaj omamných a návykových látok,
- krádeže vlámaním,
- verbálne a fyzické napadnutia,
- znásilnenia.

Ďalšie problémy môžu byť nezávislé od vonkajšieho prostredia a sú to najmä:

- susedské nezhody,
- finančné straty domu z dôvodu prebývania „čiernych“ nájomníkov,
- neprispôsobivý obyvateľia.

Pri našej projektovej práci sme si uvedomili, že komunikácia je najdôležitejšia pre bezpečnejší dom a komunitu. Preto ako prvé je potrebné revitalizovať alebo nainštalovať komunikačný systém v dome. Následne zaviesť prístupový a zábranový systém a prijať nový domový poriadok, ktorý bude obsahovať zmeny prevádzkového režimu v dome a poskytne právne nástroje ako využiť nové technické prostriedky pre zvýšenie bezpečnosti a poriadku v dome. Domový poriadok je jedno z najdôležitejších organizačných opatrení, ktoré by mal dom prijať v rámci týchto zmien.

- revitalizácia / inštalácia komunikačného systému
- sprevádzkovanie prístupového a zábranového systému pre identifikáciu vstupujúcich osôb
- prijatie nového domového poriadku

Sú to prvé a zásadné kroky k obmedzeniu pohybu neoprávnených osôb v bytovom dome a zároveň sa eliminuje väčšina spomínaných problémov.

4.2. Inštalácia kamerového systému musí byť odôvodnená.

Pokiaľ technické a organizačné opatrenia uvedené v bode 4.1 zlyhajú, vyčerpajú sa i ďalšie legislatívne možnosti nápravy stavu a v dome naďalej dochádza k poškodzovaniu majetku alebo ohrozovaniu zdravia a života jeho obyvateľov, je možné pristúpiť k inštalácii kamerového systému.

Prevádzkovanie kamier v bytovom dome musí byť odôvodnené a účelom ich využívania môže byť:

- zvýšenie ochrany osôb
- ochrana majetku
- potláčanie kriminality

Na iné ako tieto účely nie je možné kamerové systémy v bytových domoch využívať. Zároveň je potrebné uvážiť, či aj napriek pretrvávajúcemu stavu je kamerový systém vhodným riešením, nakoľko aj tu prax ukázala, že i v prípade tohto technického zariadenia a záznamov z neho získaných sú obmedzené možnosti využitia v procese dokazovania priestupkovej alebo trestnej činnosti.

4.3. Súhlas s inštalovaním a prevádzkou kamerového systému.

V prípade, ak sa kamerový systém preukáže byť ako vhodná alternatíva riešenia pre zvýšenie bezpečnosti v dome, je potrebné získať súhlas dotknutých osôb. V bytovom dome, v ktorom je vytvorené spoločenstvo vlastníkov sa tento proces riadi úplným znením zákona 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov (§14) a je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny vlastníkov a nájomcov bytov. Zároveň musia byť písomné záznamy o vyjadrení súhlasu k prevádzke kamerového systému, napr. zápisnica zo schôdze, písomné súhlasne stanoviská apod., kde sú zároveň vysvetlené dôvody takéhoto rozhodnutia, postupy pri zavádzaní a prevádzke systému.

- zvolanie schôdze a dôkladné informovanie dotknutých osôb o účeloch, umiestnení a prevádzke kamerového systému
- súhlas nadpolovičnej väčšiny majiteľov a nájomníkov
- písomný záznam o hlasovaní a vyjadrení k prevádzke kamerového systému

4.4. Prevádzkovateľ kamerového systému

Prevádzkovateľom systému môže byť na základe rozhodnutia spoločenstva vlastníkov bytov samotné spoločenstvo vlastníkov bytov, montážna firma alebo správcovská firma. Oprávnená osoba, ktorá bude prichádzať do styku s osobnými údajmi, musí byť oboznámená s platnou legislatívou vzťahujúcou sa na prevádzkovanie kamerových systémov v bytových domoch a musí konať tak, aby boli splnené všetky zákonné povinnosti prevádzkovania kamerového systému a zároveň, aby nedošlo k porušeniu práv dotknutých osôb.

Prevádzkovateľ a oprávnená osoba:

- spoločenstvo vlastníkov bytov
- montážna firma
- správcovská firma

Súvisiaca legislatíva:

- zákon 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov znení neskorších predpisov,
- zákon č.473/2005 Z.z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti znení neskorších predpisov,
- zákon 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov znení neskorších predpisov,
- Občiansky zákonník - Zákon č. 40/1964 Z.z. v znení neskorších predpisov.

4.5. Umiestnenie kamier

Kamery v bytom dome musia byť umiestňované tak, aby záznam získaný ich prevádzkou splnil účel, pre ktorý bol kamerový systém v dome inštalovaný. To znamená, že umiestnenie každej z kamier musí byť posudzované samostatne a s dôrazom na to, aby neboli porušované práva dotknutých osôb.

Najčastejšie snímaný priestor je hlavný vchod z už spomínaného dôvodu vstupu neoprávnených osôb. Kamera snímajúca hlavný vchod má podporiť prístupový systém a znížiť riziko neoprávnených vstupov. Faktom je, že i napriek dobrému prístupovému

a zábranovému systému, môže dochádzať k neoprávneným vstupom tzv. prešmyknutím alebo vynútením vstupu. Stáva sa to napr. pri vstupe dieťaťa alebo staršej osoby do domu, ktorá nedokáže fyzicky alebo verbálne zabrániť vstupu cudzej osoby. Zároveň hlavná brána je prvou bezpečnostnou zónou a teda aj prvou bariérou, ktorú musí potenciálny páchatel prekonať pred tým, ako sa dostane ďalej do domu, napr. k bytom, pivniciam, či inému priestoru jeho záujmu. Preto z pohľadu bezpečnosti obyvateľov je zabezpečenie vstupných dverí do domu dôležité.

Ďalšie často monitorované priestory sú:

- priestor poštových schránok,
- priestor pred výťahmi, kancelária domu – miestnosť pre uloženie záznamových zariadení a archiváciu získaných osobných údajov,
- priestory prislúchajúce k bytovému domu, ako je parkovisko alebo kontajnerové stojisko.

Pokiaľ boli miestom páchania trestnej činnosti priestory, ako napr. chodby alebo kabíny výťahu, je možné zvažovať umiestnenie kamier aj tu. V opačnom prípade sa neodporúča monitorovať spomínané priestory, nakoľko môže dochádzať k snímaniu vstupu do bytov a tým by sa oveľa výraznejšie zasahovalo do súkromia a osobného života obyvateľov domu.

4.6. Označenie monitorovaného priestoru a informovanosť

Kamerový systém musí byť zreteľne označený tak, aby bola každá osoba vstupujúca do bytového domu upozornená, že sa nachádza v monitorovanom priestore. Nápisy musia byť viditeľné, čitateľné a zrozumiteľné. V bytovom dome nesmú byť skryté alebo inak neoznačené kamery.

Všetci obyvatelia domu musia byť informovaní o spustení prevádzky kamerového systému a musia byť poučení o svojich právach dotknutej osoby, o zákonom spôsobe podania sťažností a ich vybavenia.

4.7. Nakladanie so záznamami

Nakladať so záznamami vyhotovenými prostredníctvom kamerového systému môže len oprávnená osoba - prevádzkovateľ, ktorý sa musí riadiť všetkými platnými právnymi normami súvisiacimi s prevádzkou kamerových systémov. Musí zachovávať diskretnosť, mlčanlivosť a nesmie zneužiť žiadne z informácií získaných prostredníctvom prevádzky kamerového systému.

Záznamy z kamerového systému môžu byť poskytnuté orgánom činným v trestnom konaní len na účely trestného konania alebo konania o priestupkoch. Pokiaľ nie sú dôvody uchovávanía záznamov, musia byť tieto zlikvidované v lehote siedmich dní od ich vzniku. Uchovávanie a likvidácia záznamov musí byť v súlade zákona 428/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

V súvislosti s uchovávaním záznamom odporúčame tiež vytvoriť špeciálnu miestnosť, napr. kanceláriu domu, ktorá bude zabezpečená a chránená pred vstupom neoprávnených osôb. Vypracovaný by mal byť ak presný prevádzkový režim, ktoré oprávnené osoby a kedy môžu do miestnosti vstupovať apod. V miestnosti môže byť umiestnené záznamové zariadenie a iné technické zariadenia vrátane PC. Táto miestnosť bude usporiadaná pre uchovávanie záznamov obsahujúcich osobné údaje obyvateľov domu. Takýmito záznamami sa rozumejú nielen záznamy z kamerového systému, ale aj záznamy z prístupového systému, záznamy týkajúce sa prevádzky domu, ako nájomné zmluvy, účtovné predpisy, zápisnice so schôdzí apod.

V žiadnom prípade nesmú byť záznamové zariadenia a ani samotné záznamy umiestnené a uchovávané v niektorom z bytov, kde nie je možné zaručiť dodržiavanie prevádzkového režimu a prístupu tretích osôb k týmto záznamom.

- nakladať so záznamami môže len oprávnená osoba
- záznamy môžu byť poskytnuté orgánom činným v trestnom konaní
- odporúčame vytvoriť špeciálnu miestnosť v bytovom dome, ktorá bude dostatočne zabezpečená, napr. alarmom, bezpečnostnými dverami, mrežami a pod. tak, aby spĺňala podmienky pre prevádzku technických zariadení vyžadujúcich určitý stupeň ochrany (záznamové zariadenia, PC a pod.) a uchovávanie záznamov obsahujúcich osobné údaje.

¹ V texte boli použité informácie z publikácie „Prevencia mestskej kriminality“, Rada Európy, 2002

Záver

Dodržaním odporúčaných postupov pri zabezpečení ochrany bytového domu je možné vytvoriť zákonom akceptovaný spôsob kontroly vstupu osôb do bytového domu.

Súvisiace zákony presne vymedzujú, akým spôsobom môžu byť kamerové systémy prevádzkované a každý bytový dom môže prijať ďalšie opatrenia, napr. v rámci zmluvy o spoločenstve vlastníkov alebo domového poriadku, kde presne zadefinuje prevádzkové riešenie realizovateľné v miestnych podmienkach domu.

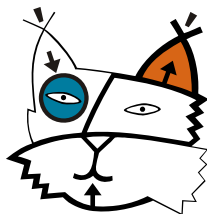
Pri diskusii o tejto problematike je potrebné si uvedomiť, že cieľom prečo sa inštalujú kamerové systémy v bytových domoch, je v konečnom dôsledku zlepšenie úrovne bývania a tiež skvalitnenie života v komunite. Kamery nie sú všeliakom, no v mnohých bytových domoch prispeli k ochrane majetku, ale tiež k náprave medziľudských a susedských vzťahov.

--

Príloha č. 1: katalóg „Bezpečné Bývanie RYS“.

Príloha č. 2: Návrh na zmenu a doplnenie zákona NR SR č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov a zmenu a doplnenie zákona NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v prílohe.

Príloha č. 3: Prípadová štúdia o neoprávnených vstupoch do bytového domu a možnostiach ich právneho postihu.

RYS[®]

RYS, Martinčekova 3, 821 09 BRATISLAVA 2, Slovensko
tel. - 02-53412923, fax - 02-53417096,
e-mail:rys@rys.sk
www.rys.sk
www.bezpecnebyvanie.sk

 BEZPEČNÉ BÝVANIE RYS[®]